

Kansalaiset mukaan tiede- ja teknologiapolitiikan kehittämiseen? Kooste keskustelutilaisuudesta

Aika: Perjantai 31.10.2014
Paikka: VNK, tiedotustila
Puhujat: Isäntänä valtiosihteeri Olli-Pekka Heinonen, pääpuhujana Edward Andersson, Involve / Sciencewise, UK (toiminut useamman vuoden vuoropuhelufasilitaattorina ja ”dialogue manager” –roolissa)

Taustaa lyhyesti:

Sciencewise-ohjelma pyrkii tukemaan tieteen ja teknologian alalla toimivia päätöksentekijöitä kansalaisten osallisuuden vahvistamisessa päätöksenteossa seuraavin tavoin:

1. Edistämällä kansalaisten osallistumista
2. Tarjoamalla neuvoja ja hyviä käytäntöjä kansalaisten kanssa käytävästä dialogista
3. Osarahoittamalla käytännön vuorovaikutustilanteita
4. Tukemalla vuorovaikutushankkeiden käytännön toteutusta
5. Mentoroimalla ja kouluttamalla yksilöitä ja/tai tiimejä kansalaisten osallisuuden ja dialogin merkityksen ymmärtämisessä

Linkkejä:

Sciencewise-ohjelmasta: : <http://www.sciencewise-erc.org.uk/>
Edward Anderssonista: <http://www.involve.org.uk/about/staff/edward-andersson/>
PE2020-hankkeesta: <http://pe2020.eu/> tai hankkeen koordinaattori Mikko Rask, Kuluttajatutkimuskeskus ([mikko.rask\(at\)kuluttajatutkimuskeskus.fi](mailto:mikko.rask@kuluttajatutkimuskeskus.fi), p. 050 322 2012)

Lähtökohdat ja taustaa

Lähtökohta toiminnalle on näyttöperusteinen päätöksenteko ja erityisesti kansalaisten osallistaminen ja heidän näkemystensä huomioiminen päätöksenteossa, johon liittyy kiistanalaisia ja kilpailevia tieteellisiä näkemyksiä. Syynä sille, että riittävän varhaisessa vaiheessa tapahtuvaan ja osallistavaan kansalaisvuoropuhelun tarpeeseen (ennen päätöksentekoa) herätettiin 2000-luvun alussa oli Britanniassa geenimanipuloitujen lajikkeiden viljelyn aihepiiri. Tuolloin tehtiin runsaasti tutkimusta ko. aiheesta päätöksentekoa tukemaan ***ilman, että selvitettiin mikä on yleinen mielipide ja kansalaisten näkemys aiheesta*** (”policy-based evidence”, ei ”evidence-based policy”). Ongelmaksi muodostui näin toimittaessa yhteiskunnallisen ilmapiirin ja tiedonkeruun epäonnistuminen ja kansalaismielipiteen selvittäminen liian myöhäisessä vaiheessa. Kärjistäen ongelmaksi muodostui se, että tutkimuksen tuottama paraskaan tieteellinen tieto ei ole päätöksenteossa oleellista, mikäli kansalaismielipide on vahvasti tietyllä kannalla.

Sciencewise perustettiin 2005, tavoitteena huomioida kansalaismielipide riittävän varhaisessa vaiheessa (”upstream”) ennen kuin valtavia määriä varoja on investoitu tietyn vaihtoehdon edistämiseen. Nykymuodossaan *Sciencewise* on organisoitu hallituksen ulkopuoliseksi ”quangoksi”¹ eli se on nimellisesti itsenäinen, mutta toiminnassaan julkisesta rahoituksesta riippuvainen ja sille kuuluu perinteisille poliittisille

¹ Käännös – Merriam-Webster: “quasi-autonomous non-governmental organization, an organization that deals with public matters and is supported by the government but that works independently and has its own legal powers”

toimielimille ja hallinnolle kuuluvia tehtäviä, kuten kansalaismielipiteen kartoittaminen ja huomiointi ennen merkittävien yhteiskuntapolitiittisten linjausten tai päätösten tekemistä. Toiminta on organisoitu asiantuntijaorganisaatioksi, jonka toiminnassa ovat keskeisessä roolissa mukana myös osallistavien menetelmien asiantuntija ajatuspaja *Involve*² ja *British Science Association*³. Alkujaan prosessi oli puhtaasti kansallinen (hallituksen päätöksentekoa tukeva), mutta viime aikoina prosesseja on luotu myös alueellisella ja paikallisella tasolla.

Toiminnan tarkoituksena on tukea näyttöön perustuvan päätöksenteon käytäntöjä ja vaikuttaa hallituksen toimintakulttuuriin ja toimintapolitiikkaan. Toimintakulttuurivaikutuksena tärkein on hallituksen toiminnan avaaminen kansalaisten näkemyksille ja yhteiskuntapolitiikan kannalta vaikuttavuus syntyy osallistavien ja deliberatiivisten prosessien tarjoamien sisältövaikutusten kautta.

Hallitukseen vaikutetaan neljällä päätävällä: 1) lisäämällä luottamusta, 2) vahvistamalla osaamista ja tieto- ja taitopohjaa, 3) tuomalla uusia kansalaisosallistamisen muotoja päätöksenteon käyttöön sekä 4) luomalla uusia hallinnonalojen rajat ylittäviä verkostoja. Vahvistamalla ministeriöiden ja päätöksentekijöiden osaamista kansalaisvuoropuheluun liittyen, *Sciencewise* on vahvistanut ministeriöiden valmiutta avata kansalaisvuoropuhelulle väyliä ja mahdollisuuksia oikeaan aikaan (riittävän varhaisessa vaiheessa). Päätöksentekijät ovat nähneet *Sciencewise*n täyttäneen olemassa olevan tarpeen kun se on tuonut yhteen ihmisiä ja toiminut fasilitaattorina ja "knowledge brokerina". Päätöksentekijöiden kokemuksissa ja näkemyksissä *Sciencewise*n toiminnasta korostui kansalaisosallistumisen merkityksen ymmärtäminen osana politiikkaprosesseja, erityisesti yhteiskunnallisesti kiistanalaisissa ja herkissä kysymyksissä. Käytännön tasolla se on myös auttanut päätöksentekijöitä perustelemaan ja argumentoimaan valintojaan paremmin.

Sciencewise myös laajentaa ja monipuolistaa näyttöperusteisen päätöksenteon keinovalikoimaa, jossa päätöksentekijät usein ovat kokeneet mielipidetiedustelujen ylikorostuvan tietolähteenä.

Sisällöt yhä horisontaalisempia: Hallinnonaloja ylittäviä tietotarpeita esiin nostaessaan *Sciencewise* on myös tunnistanut ja kehittänyt mahdollisuuksia liittyen uudenlaisiin horisontaalisiin ja strategisiin tietotarpeisiin ja aiheisiin, kuten esimerkiksi **big data** (jännitteet tehokkaamman toimintapolitiikan ja palveluntuotannon sekä yksityisyyden suojan välillä), energiainfrastrukturi (jännitteet pitkän tähtäimen energiastategioiden ja lyhyen tähtäimen paikallisympäristöjen ja elämäntapojen välillä), elintarviketurvallisuus (jännitteet esim. valinnanvapauden ja hintatason sekä ympäristön välillä), ikääntyminen (jännitteet eliniän odotteen kasvun ja hyvinvoinnin, tai nykyisten ja tulevien sukupolvien tarpeiden välillä). Muistion lopussa on linkkejä joihinkin lisäesimerkkeihin.

Toiminta vastaa tarpeeseen: hallituksen valmiudet osallistua kansalaiskeskusteluun ovat usein heikot. Osaaminen ja toimintakulttuuri eivät tue kansalaismielipiteen huomioimista. Tähän haasteeseen vastaamiseksi on sekä rahoitettu prosesseja että luotu osaamista ja voimavaroja. Myös tutkijoille on haastavaa siirtyä tiedon tuottamisesta sen käyttöön / hyödynnettäväksi saattamiseen. Samoin kuin päätöksentekijöiden kohdalla, myös tässä tarvitaan sekä osaamisen kehittämistä että sopeutumista. Tässä työkaluna ja voimavarana on erityisesti **National Coordinating centre for Public Engagement**.⁴

Toimintapolitiikan näkökulmasta **Sciencewise**n toiminnan vaikuttavuus perustuu neljälle tekijälle:

- 1) mahdollistaa etenemisen kiistanalaisissakin kysymyksissä (esimerkkeinä mainittiin mitokondriotutkimus, geeniteknologia),
- 2) synnyttää kustannussäästöjä (esimerkkinä mainittiin hyvinvointipolitiikan alaan liittyvä suuri kansalaisvuoropuheluprosessi, joka maksoi 264 000 puntaa, mutta tulokset säästivät 10 miljoonaa vuodessa, kun suunnitellusta markkinointikampanjasta voitiin luopua).

² <http://www.involve.org.uk/>.

³ <http://www.britishtscienceassociation.org/>.

⁴ <http://www.publicengagement.ac.uk/>.

- 3) lisää politiikan vastuullisuutta ja tilivelvollisuuden toteutumista (esimerkkeinä näissä yhteyksissä mainittiin synteettisen biologian tietokartan sekä terveystutkimuksen agenda laatiminen), sekä
- 4) tukee käyttäytymisen muutosta (energiapolitiikan alan esimerkkejä).

Kansalaismielipidettä kartoittavia prosesseja voidaan järjestää käytännössä mihin tahansa sisältöalueeseen tai toimintapolitiikkaan liittyen: ”ei ole olemassa aihepiiriä, joka olisi liian monimutkainen tai vaikea”.

Miten toimitaan? Miten raportoidaan?

Sciencewise ei itse fasilitoi prosesseja, vaan ne kilpailutetaan aina ulkopuolisille toteuttajille. Kaikki *Sciencewise* -projektit arvioidaan (rahoituksesta 10% kohdistetaan arviointiin) ja niistä tehdään dialogiprosessin (/projektin) jälkeen kotisivuille lyhyt tapauskooste. Kooste on n. 4-sivuinen tiivistelmä, joka sisältää tiedot tilaajasta, kestosta, osapuolista ja osallistujista, kustannuksista, avainviesteistä ja arvio vaikutuksista. (Ks. <http://www.sciencewise-erc.org.uk/cms/dialogue-project-case-studies/>)

Muuta

Toiminnan lopullisena tavoitteena on tehdä *Sciencewise* tarpeettomaksi. Kyse on merkittävästä kulttuurimuutoksesta ja panostuksesta osaamisen kehittämiseen eri puolilla tiedontuotannon kolmijakoa: kansalaiset, tiedontuottajat ja päätöksentekijät. ”Social intelligence” on osa sitä osaamisperustaa, joka tulee huomioida näyttöperusteisessa päätöksenteossa sekä tiedontuottajien että sen hyödyntäjien keskuudessa. Kansalaisten osallistamisen prosesseilla voidaan täyttää sekä tiedollisia tarpeita (”informing”) että ennakoita riskejä. Keskustelussa nostettiin mahdollisuus myös hyödyntää kansalaismielipidettä ja kansalaiskeskustelua kokeellisia asetelmia sisältävien selvitysten yhteydessä. *Sciencewise* –toimintamallin tehtävä on ollut lisätä tietoisuutta ja osaamista liittyen kansalaismielipiteen huomioimiseen näyttöperusteisessa päätöksenteossa riittävän varhaisessa vaiheessa. Lopullisena tavoitteena täytyy olla niin laadukkaan ja avoimen prosessin aikaansaaminen, että erillistä osallistamisprosesseja organisoivaa tahoja ei enää tarvita, vaan kansalaisnäkökulma huomioidaan tietoperusteisessa päätöksenteossa jatkuvasti.

Näyttöperusteisen päätöksenteon käytettävissä on myös muita toimintamalleja ja toimijoita, joista alustuksessa mainittiin *Alliance for Useful Evidence*⁵ ja *What works –verkosto*⁶. Näistä on lisää tietoa PowerPoint-esityksessä.

Esimerkkejä kansalaiskuulemisprosesseista:

- **Ilmastomuutos:** Hiilijalanjälkeen ja energiasäästöjen paikalliset vaikutukset: <http://www.sciencewise-erc.org.uk/cms/assets/Uploads/Publications/Bigenergy-FINAL.pdf>
- **Open data:** Yksilöä koskevien tietojen avaaminen, <http://www.sciencewise-erc.org.uk/cms/public-dialogue-on-data-openness-data-re-use-and-data-management/>
- **Ruoka: Geenimuunneltu** <http://www.sciencewise-erc.org.uk/cms/food-the-use-of-genetic-modification-a-public-dialogue/>
- **Hyvinvointi:** väestön / yksilöiden hyvinvoinnin esteiden ymmärtäminen, erityisesti mielenterveyteen liittyen: <http://www.sciencewise-erc.org.uk/cms/ways-to-wellbeing/>
- **Säätely ja hallintotapa:** Tieteen ja teknologian tulevaisuuskenaarioihin liittyvä ennakointiprosessi, Sciencehorizons 2006-2007: <http://www.sciencewise-erc.org.uk/cms/sciencehorizons/>
- **Teollinen bioteknologia:** <http://www.sciencewise-erc.org.uk/cms/public-perception-of-industrial-biotechnology/>

⁵ <http://www.alliance4usefulevidence.org/>.

⁶ <https://www.gov.uk/what-works-network>